

واکاوی جایگاه تفسیر در کتاب تطعیر الانام فی تعبیر المنام

سید محمد جلیل مصطفوی روضاتی^۱، محسن محمدی فشارکی^۲

^۱.دانشگاه اصفهان، دانشجوی دکتری رشته زبان و ادبیات فارسی Mobtaker.rozati.esf@gmail.com

^۲.دانشگاه اصفهان، دانشیار رشته زبان و ادبیات فارسی Fesharaki311@yahoo.com

چکیده

خواب و رؤیا در همه فرهنگ‌های بشری مورد توجه بسیاری از اهالی مذهب، روان‌پژوهان و انسان‌شناسان بوده است. نوع رویکرد متفاوت روان‌شناسان و نگاه سمبل‌جو و نمادیاب محققان معاصر به این پدیده رازآلود، لزوم بازشناسی و نگاه دوباره به آثار کهن خوابگزاری را پررنگ می‌نماید. یکی از جنبه‌های زیبا و جذاب داستان‌های قرآنی وجود رؤیا و اهمیت آن در آنها است، تا جایی که داستان‌های مهم انبیایی چون ابراهیم(ع)، موسی(ع) و یوسف(ع) با رؤیاهای عجیب همراه می‌شود و این رؤیاها و تعبیرپردازی آنها در روند داستان نقشی کلیدی دارند؛ به ویژه داستان یوسف که به عنوان احسن القصص شناخته می‌شود، با رؤیای یوسف(ع) آغاز می‌شود و تا پایان داستان رؤیاهای مختلف و تعبیر آنها است که بر جذابیت داستان می‌افزاید. در متون عرفانی نیز به فراخور تأثیرپذیری از آیات و روایات به این پدیده توجه فراوانی شده است. کتاب "تطعیر الانام فی تعبیر المنام" یکی از این کتاب‌ها است که در این مقاله با شیوه توصیفی-تحلیلی در پی واکاوی مبانی تفسیری و نیز نقد آن هستیم.

واژگان کلیدی: قرآن، نابلسی، تفسیر، خواب

مقدمه

"عبدالغنی نابلسی" فردی است قادری مشرب و مرید طریقت نقشبندی که کتاب "تطعیر الانام فی تعبیر المنام" را در باب تعبیر خواب و رؤیا بر اساس آیات قرآنی نگاشته است. وی در این کتاب مرجع تعبیری را که پیش از وی بزرگانی از خوابگزاران به آنها اشاره داشته اند، مشخص کرده و این مرجع قرآن و روایات است. البته روایات فراوان نیست، و بیشتر، آیات مورد استناد قرار گرفته‌اند.

مؤلف، منبع تألیف خود را هشت کتابی ذکر می‌کند که پیش از او در تعبیر رویا نوشته شده است و نویسندگان این کتاب‌ها را فضلی دانا نام می‌نهد که عبارتند از: (۱) "نصر بن ابی سعد دینوری" معروف به "قادری"، (۲) "محمد بن ابی بکر محمود بن ابراهیم"، (۳) کتاب "شیخ ابوعلی خلیلی داری"، (۴) "شیخ ابو عبدالله محمد بن عمر سالمی"، (۵) "جلال الدین عبدالله بن حازم شافعی"، (۶) "شهاب الدین ابوالعباس مقدسی حنبلی"، (۷) "ابوطاهر برهان الدین مقدسی حنبلی"، و (۸) "محب الدین ابو حامد مقدسی شافعی". در مقدمه علاوه بر ذکر این کتاب‌ها از درستی رویا، مبانی تعبیر رویا، طبقات معبران و نیز روش تألیف خود سخن گفته است. در باب روش تالیفش می‌گوید همه تاویل‌های کتب یاد شده را گردآوری کرده به جزمواردی که از نظر وی غریب و غیرمعارف بوده است. از این نظر به اعتقاد خودش، اثر وی مجموعه‌ای مختصر و آسان‌یاب‌تر از همه آن کتب و در یک کلمه، عصاره آنها است

در باب مبانی تعبیر رویا نیز نابلسی به نکات ارزشمندی اشاره داشته است، از جمله اینکه تعبیر رویا در صبحگاهان پس از طلوع فجر و پیش از طلوع خورشید برتر است، تعبیرکننده خواب نباید از عباراتی که از سوی ستاره‌بینان مورد استفاده قرار می‌گیرد، بهره گیرد. رویا گاه با توجه به تفاوت شکل، شغل، توانایی و ادیان آنان، با یکدیگر متفاوت است. نکته مهم دیگر اینکه معبر نباید در تفسیر رؤیا عجله کند. نکته جالبی که نابلسی اشاره کرده این است که با توجه به اختلاف ادیان، رؤیا نیز متفاوت و در نتیجه دارای تعبیرهای مختلف خواهد بود. همچنین وی تفاوت زمان و عادات مردم را نیز در تعبیر آن دخیل می‌داند. حال مسأله اساسی این است که مبانی تفسیری نابلسی در این کتاب چیست و وی چگونه از دلالت آیات قرآن در خوابگزاری‌های خود